

Zvišanje davkov in cene

Letos so nastale v sistemu obdavčenja kmetovalcev pomembne spremembe. Da bi bilo obdavčenje bolj pravilno, so popravili razdelitev davčnih obremenitev po posameznih kategorijah in ublažili progresijo. Imeli bomo tudi boljšo vskladitev davčnih obremenitev med posameznimi predeli naše države. Končno, uvedli so tudi nove oblike obdavčevanja (takse, doklade). V celoti se je davek na dohodek od kmetijstva povečal.

Osnova za povečanje davka na dohodek je porast dohodka kmetovalcev, ki je nastal v zadnjih nekaj letih, v prvi vrsti zaradi porasta cen kmetijskih pridelkov. Porast davka ni niti približno spremljal večanja dohodkov kmetovalcev, kar vidimo iz naslednjih podatkov: od leta 1952 do 1955 so se denarni dohodki kmetovalcev od prodaje pridelkov povečali za 106 odstotkov, med tem ko se je drugje v istem času povečal za 20 odstotkov. (Povečanje davčnih obveznosti kmetov obsega samo majhen del porasta njihovega dohodka).

Povečanje davka na dohodek od kmetijstva pomeni torej samo približno vskladitev davčnih obremenitev z dejanskimi denarnimi dohodki prebivalstva in gibanjem cen kmetijskih pridelkov. Po tej strani pomeni novi davčni sistem pomemben ukrep za stabilizacijo tržišča in bo v sklopu vrste drugih ukrepov prispeval k vskladitvi blagovnih in kupnih skladov, s tem pa tudi k stabilizaciji cen in tržišča.

Postavlja se zlasti vprašanje, kako se bo novi davčni sistem odrazil na cenah kmetijskih pridelkov. Nekatera »tolmačenja« trdijo, da bo povečanje davka povzročilo porast cen kmetijskih pridelkov, ker si bodo proizvajalci prizadevali, da z večjimi cenami to povečanje davka prenesejo na potrošnike. Taka pojasnila ne upoštevajo pogojev in načina formiranja cen kmetijskih pridelkov.

Cene kmetijskih pridelkov se formirajo na podlagi ponudbe in povpraševanja na prostem tržišču. Zato so ukrepi za stabilizacijo tržišča in cen, ki jih določa družbeni plan in tudi drugi ukrepi usmerjeni v prvi vrsti k temu, da bi se vskladilo in bolj kakor do sedaj uravnotežilo razmerje med ponudbo in povpraševanjem. Tu gre predvsem za ukrepe omejevanja kupnih sredstev na tržišču (povpraševanja): zmanjšanje investicij in omejitve porasta števila zaposlenih. Eden teh ukrepov je tudi povečanje davka na dohodek. Vrsta ukrepov je nadalje usmerjenih k povečanju proizvodnje (tako v industriji kakor tudi v kmetijstvu), a to pomeni k povečanju ponudbe blaga. Za stabilizacijo tržišča ima poseben pomen pospeševanje kmetijske proizvodnje z večjim vlaganjem in z večjo vlogo zadrug v proizvodnji in prometu. Poleg vsega tega računajo tudi z večjim uvozom industrijskih in kmetijskih pridelkov za široko potrošnjo.

Od izvajanja vseh teh ukrepov, ne pa samo nekaterih, bodo odvisni tudi uspehi v stabilizaciji tržišča in cen. Na povečanje davka je treba torej gledati v sklopu vse te politike, ki je usmerjena k stabilizaciji tržišča in cen. Novi davčni sistem ima svoje mesto v tem kompleksu ukrepov.

Zlasti je važno to, da novi davčni sistem s pravilnejšo razdelitvijo obremenitve vzpodbuja proizvajalce, da se bolj zavzemajo za povečanje proizvodnje in svojega dohodka iz kmetijstva. Povečanje proizvodnje pa je materialni pogoj za stabilizacijo tržišča in torej tudi celotnega našega gospodarstva. Vsak ukrep torej, ki je usmerjen k povečanju proizvodnje, kakor pa je ravno novi davčni sistem, lahko samo prispeva k stabilizaciji tržišča.

To pomeni, da bo pravilnejša razdelitev davka in njegova vskladitev z dohodki kmetovalcev ugodno vplivala na stabilizacijo cen in tržišča v celoti, in sicer v treh smereh: prvič, tako, da bo pripomogla k vskladitvi blagovnih in kupnih skladov, s tem pa tudi k stabilizaciji cen sploh. Drugič, tako da bo vplivala na povečanje ponudbe kmetijskih pridelkov. Tretjič, novi davčni sistem je usmerjen k povečanju kmetijske proizvodnje, kar bo privedlo do nadaljnega povečanja ponudbe kmetijskih pridelkov. Razumljivo je, da bodo te pozitivne lastnosti novega davčnega sistema prišle do polnega izraza samo tedaj, če bo višina davčnih obremenitev pravilno razdeljena na podlagi dohodkov proizvajalcev, kar je treba upoštevati pri določanju letošnjih tarif.

Gibanje cen kmetijskih pridelkov in stabilizacija tržišča nista torej odvisna od subjektivne volje posameznikov, pa tudi ne od volje kmetovalcev, ki ne morejo dvigati cen, kadar bi sami hoteli. (Če bi to bilo tako, tedaj bi proizvajalci zviševali cene ne glede na to, ali se jim davek veča ali manjša.) Cene nastajajo ob delovanju vrste činiteljev, ki vplivajo na ponudbo in povpraševanje. Te činitelje pa upoštevajo omenjeni ekonomski ukrepi, med katere spadajo tudi naš novi davčni sistem. Dosledno izvajanje teh ukrepov, kar bo večji del odvisno od ljudskih odborov ter raznih gospodarskih in društvenih organizacij, bo onemogočilo nadaljnji porast cen kmetijskih pridelkov in ustvarilo stabilno tržišče, kar bo pomenilo stabilizacijo celotnega našega gospodarstva.

Danilo Vuković

Nadaljnji korak v razvoju gospodarskega sistema

(Nadaljevanje s 1. strani)

sistem udeležbe pri dobičku za plače se uporablja v l. 1956 popolnoma v kmetijstvu, trgovini in gostinstvu, medtem ko ga v drugih panogah ni bilo in zato je bila tudi udeležba pri dobičku nekoliko manjša. Ko se bo letos preizkusil mehanizem obdavčitve plač in izvedle potrebne priprave v ta namen, bo mogoče napraviti v svobodnejšem oblikovanju plač še korak naprej ter še bolj povečati možnost večjih zaslužkov pri večji delovni produktivnosti.

Drugi moment, ki omogoča objektivna merila v razdelitvi dobička, je uvedba kriterija rentabilnosti za izločitev dela dobička v sredstva za svobodno razpolaganje. V vsakem podjetju bodo sredstva za svobodno razpolaganje odvisna od razmerja dobička do vloženih sredstev. Usmeritev, ki je najugodnejša za podjetje, in s tem tudi za skupnost, je: doseči s čim manjšimi vloženimi sredstvi čim večji dobiček ali doseči čim večji dobiček na enoto vloženih sredstev. Pomen ugotavljanja tega principa se ne izčrpa samo v tem, da je v vprašanju enotni objektivizirani kriterij za razdelitev dobička. Z uvedbo tega principa pri oblikovanju investicijskih skladov podjetij se naj v našem gospodarstvu doseže pobuda za čim racionalnejše investiranje. Pri začenjanju novih investicij, racionalizacij, uvajanju tehnoloških postopkov na goraji osnovi bo račun dragocen kazalnik podjetju in odboru, v kaj in po kakšni ceni naj vlaga svoja sredstva. S tem se poleg planskega usmerjanja investicij dobi še en kriterij za ekonomska gledanja in ekonomski račun pri razpolaganju s sredstvi.

Reguliranje trošenja sredstev investicijskih skladov

Režim trošenja sredstev iz skladov podjetij in politično-teritorialnih enot je tak, da onemogoča angažiranje in trošenje tekočih, še manj pa bodočih dohodkov teh skladov. Praviloma se lahko trošijo samo sredstva, ki so na temelju zaključnega obračuna že ugotovljena in vplačana kot končni dohodek teh skladov. Tekoči ali bodoči dohodki so lahko samo osnova za najem kredita v obsegu, ki je v naprej določen s kreditnimi bilancami. Tako je obseg te potrošnje, če razdelitev bilančnega dohodka ne dopušča ustvarjanja večjih rezerv, bolj trdno določen. V sistemu je treba prav tako še naprej razvijati instrumente usmerjanja potrošnje teh sredstev za določene namene. To je mogoče doseči z dajanjem dodatnih sredstev iz splošnodružbenih skladov za te namene ali z dajanjem ugodnejših pogojev pri participaciji; zatek z zahtevanjem manjših realnih garancij, z ugodnejšimi pogoji vračanja kreditov in podobno. Glede na to, da je treba te sklade uporabljati čim bolj racionalno, je potrebno uvesti poprejšnjo družbeno kontrolo investicijskih elaboratov ali kontrolo tehnične in ekonomske dokumentacije, s katero se dokazuje racionalnost investicij, ne glede na to, iz katerega družbenega investicijskega fonda se investira.

S tako razdelitvijo dobička na podjetja in ožje politično-teritorialne enote in s takim režimom trošenja teh sredstev so znatno odpravljene slabosti dosedanjega mehanizma razdelitve. Del dobička, ki po taki razdelitvi pripade podjetju in politično-teritorialni enoti ne more nesorazmerno povečati njihove kupne moči niti občutneje rušiti stabilnost tržišča. Presežek dobička preko dela, ki je tako razporejen, pripade tako ali drugače družbenim investicijskim skladom, kjer je njegovo trošenje podrejeno planski razdelitvi družbenih sredstev in podvrženo drugačnemu mehanizmu, predvsem sistemu posojil. Delež federacije pri dobičku je po povedanem dejansko progresiven, s čimer je mogoče lažje in učinkoviteje opravljati pravilnejšo in pravilnejšo razdelitev sredstev na posamezne rajone in politično-teritorialne enote. Pri večjem dobičku sodeluje federacija pri njem z nesorazmerno večjim deležem in če večji dobiček izvira iz gibanja cen, se lahko ustrezni del dobička imobilizira ali pa se mu prepreči, da bi vplival na tržišče.

Problemi nagrajevalnega sistema

Vprašanje, kako se oblikujejo pri nas plače, je bilo prepuščeno temeljiti diskusiji med letom. Letos ostane pri starem sistemu, to je pri tarifnih pravilnikih in soudeležbi v dobičku. Znano je, kakšen je, prav tako so pa tudi znane vse kritike in njegova utemeljevanja.

Izhodišče letošnjih sprememb je veljavni sistem. V sedanjem stanju stvari pa je mogoče marsikaj doseči. Letos je mogoče napraviti občutna izboljšanja na treh področjih. V prvi vrsti so to norme; drugič gre za razdelitev tistega dela, ki se oblikuje iz dobička, in razdeljuje s premijami; tretjič pa — naša podjetja lahko v okviru veljavnega plačnega sistema modernizirajo proizvodno organizacijo, ki je celo neodvisna od tega, ali se plače oblikujejo po tarifnem pravilniku ali na kakšni drugi osnovi. Pri tem je predvsem potrebno podrobno in ekonomsko pravilno izračunati plačna razmerja za posamezna delovna mesta. Od tega, ali bodo tarifne postavke natančno in ekonomsko pravilno izračunane, bo v znatni meri odvisno, kako bo podjetje delovalo. To dejansko vzpostavlja konkretne odnose ljudi v proizvodnji, kar je odločilnega pomena za vsako podjetje. Vse to terja resno proučevanje podjetja in tehničnega postopka v njem v določenih posameznostih itd. V tej stvari prav gotovo ne moremo biti zadovoljni.

To so pa precej delikatni in resni računi, ki jih morajo obvladati naši ljudje. Pri tem ne gre samo za tisti pojav, ki ga imenujemo »uravnalovka«, ne gre samo zato, da je pri nas kvalificirano delo delno podočenevano, pač pa je problem: kako so ekonomisti in inženirji izračunali, katera mesta v podjetju imajo odločilni vpliv na proizvodnjo. Vsa mesta mehanikov, denimo, niso enako pomembna za podjetje, pa tudi tarifne postavke zato ni, da bi morale biti enake, za vsako tako mesto je potrebno izračunati posebno tarifno postavko. S tem v zvezi je zelo pomembno, kako bo postavljen premijski pravilnik, ker je potrebno takim mestom dajati prednost tudi v tarifnem pravilniku.

Tu je nato še vprašanje organizacije podjetja v tem smislu: kako razdeliti podjetje na obrate, ki so tehnološka in ekonomska celota in kako vzpostaviti med njimi znotraj podjetja ekonomske odnose? Družbena skupnost jemlje podjetje kot celoto — kombinat in določa razmerje med njim kot proizvodno enoto in družbo z instrumenti družbenega plana. Znotraj podjetja pa so prav tako posamezni proizvodni procesi, ki jih je mogoče zelo natančno ekonomsko in tehnološko razdeliti na obrate. Obratom med takimi obrati in podjetjem kot celoto je lahko vzpostavljen na različne načine. Tako na primer s tarifnim pravilnikom in soudeležbi pri dobičku, s planirano lastno ceno ob stimulaciji za znižanje te lastne cene, s plačevanjem po enoti izdelka ob planirani ceni in kakovosti itd. Vse to pa je mogoče že danes uvajati, kajti podjetje, to je delovni kolektiv sam sebi planira tako lastno ceno kakor določa proizvodni plan, kvaliteto in materialne stroške, hkrati pa izvaja tudi kontrolo izvršitve znotraj podjetja. Administracija se v to ne umešava in podjetje ima svojo poslovno samostojnost. Da pa bo mogoče v podjetju vse to napraviti, so potrebne zelo resne in zelo podrobne ter natančne analize.

V današnjem sistemu je prav tako mogoče uvajanje modernih tehnoloških procesov. Temu naj v največji meri služijo sredstva za samostojno razpolaganje, ker gre predvsem za manjše investicije. Uvajanje novega tehnološkega procesa naj bi se znotraj podjetja stimuliralo s tem, da bi se inženirskemu in ekonomskemu osebju priznale posebne nagrade — premije — za te uvedbe. Uvajanje modernega tehnološkega procesa zahteva namreč ustrezajočo proučevanja, pripravo in poseben trud ljudi. Če bi se posebej dajale premije za uvajanje takega novega tehnološkega procesa ali nove ekonomske organizacije, bi to že samo po sebi vplivalo na napredek proizvodnje in zmanjšanje potreb po delovni sili.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Uredniški odbor »Naše skupnosti«

Nikola Balog, Nikola Cobelli, Ašer Deleon, Kiro Gligorov, Zdenko Has, Milun Ivanović, Petar Ivčević, Jovan Janković, Jovan Marinović, Ljubisav Marković, Mirta Mitrović, Ante Novak, Vojin Popović, Janko Smole, Tone Vratuša, Todor Vujasinović, Danilo Vuković, Dušan Vuković.

Predsednik uredniškega odbora: Kiro Gligorov.

Glavni urednik: Ljubisav Marković.

UREDNIŠKI ODBOR ZA SLOVENIJO

Ivo Klemenčič, Vasja Kogej, Viktor Kotnik, Mile Smolinsky, Pavle Zaucer.

Predsednik uredniškega odbora za Slovenijo:

Pavle Zaucer